

Deel 1
Een nieuwe staat en een nieuwe kroon
in het negentiende-eeuwse Europese machtsevenwicht
(1830-1848)

Hoofdstuk 1. De Belgische revolutie en de negentiende-eeuwse wereldorde (1830-1833)

1. Van revolte tot revolutie
2. Breuk met de bestaande wereldorde
3. Reacties van de Europese mogendheden
 - 3.1. Engeland
 - 3.2. Frankrijk
 - 3.3. Oostenrijk
 - 3.4. Pruisen
 - 3.5. Rusland
 - 3.6. Aanloop tot de Conferentie van Londen
4. De Conferentie van Londen
 - 4.1. Wapenstilstand (protocol 1 van 4 november 1830)
 - 4.2. Erkenning van de Belgische onafhankelijkheid (protocol 7 van 20 december 1830)
 - 4.3. Grondslagen van de Scheiding (protocolen 11 en 12 van 20 en 27 januari 1831)
 - 4.4. De keuze van een staatshoofd en de XVIII Artikelen
 - 4.5. De Tiendaagse Veldtocht
 - 4.6. Laatste rechte lijn naar internationale erkenning: de XXIV Artikelen
 - 4.6.1. Fortenconventie
 - 4.7. De status-quo

Hoofdstuk 2. De consolidatie van een soeverein België (1833-1838)

1. Precair bestaan
2. Een periode van aftasten
 - 2.1. Antwerpen en de transithandel naar Duitsland
 - 2.1.1. Uitbouw van een centraal spoorwegnet
 - 2.1.2. Belgisch-Amerikaanse diplomatieke betrekkingen
 - 2.2. Verzekeren van Franse afzetmarkten
 - 2.3. Commerciële expansie binnen en buiten Europa
 - 2.4. Economische boom van 1835-1838
3. Leopold I als centrale actor
 - 3.1. Het verzekeren van de territoriale integriteit
 - 3.2. Identificatie met de materiële voorwaarden voor een soeverein België
 - 3.3. Nastreven van dynastiek belang

Hoofdstuk 3. Politieke overlevingsstrijd (1838-1839)

1. Einde van de status-quo
2. De houding van de mogendheden
3. Belgische volhardingspolitiek
4. De definitieve vredesverdragen

Hoofdstuk 4. De emancipatie van het soevereine België (1839-1848)

1. Versterking van de francofiële oriëntatie

- 1.1. Crisis in het Nabije Oosten
- 1.2. Oprichting van een economische invloedzone
2. Economische diplomatie
 - 2.1. Groeiend aantal handelsverdragen
 - 2.2. Verdere uitbouw van het commerciële netwerk
 - 2.3. Koloniale projecten ter bestrijding van werkloosheid en pauperisme
3. Een wankelende troon ?
 - 3.1. De laatste Orangistische samenzwering
 - 3.2. Economische crisis en groeiend liberalisme
 - 3.3. De revoluties van 1848
 - 3.4. De laatste test van het Belgische bestaansrecht

Hoofdstuk 5. Algemene evaluatie (1830-1848)

1. Economische en commerciële belangenbehartiging
2. Binnenlandspolitieke motieven bij de vorming van het buitenlands beleid
 - 2.1. Dynastieke motieven
 - 2.2. Politieke motieven
3. Veiligheid door verplichte neutraliteit
4. Actoren
5. Een beleid gericht op een behoudsgezinde status-quo

o0o

Deel 2

Schuivende machtsverhoudingen in de wereld **(1848-1914)**

Hoofdstuk 6. Kantelend Europees machtsevenwicht (1848-1870)

1. Economische diplomatie
 - 1.1. De afkoop van de Scheldetol
2. Neutraliteit als missie
 - 2.1. Evenwichtsoefening tegenover Napoleon III
 - 2.2. Krimoorlog
 - 2.3. Italiaanse eenmaking
 - 2.3.1. De militaire kwestie
 - 2.4. Duitse eenmaking
 - 2.4.1. De nasleep van Sadowa
 - 2.4.2. Het mirakel van 1870
3. Algemene evaluatie (1848-1870)
 - 3.1. Bevoegdheidsverschuiving
 - 3.2. Het karakter van de economische diplomatie
 - 3.3. Het karakter van de politieke diplomatie
 - 3.4. Neutraliteit en natievorming

Hoofdstuk 7. Belgische expansie in de wereld (1848-1914)

1. De koloniale filosofie van de Belgische Coburgs
 - 1.1. De laatste koloniale initiatieven van Leopold I

- 1.1.1. Mexico
- 1.2. Het koloniale activisme van de Hertog van Brabant
2. De verwerving van een kolonie
 - 2.1. De Onafhankelijke Congostaat (1875-1885)
 - 2.1.1 Conferentie van Berlijn
 - 2.2. Een dynastieke kolonie (1885-1906)
 - 2.3. Een Belgische kolonie (1906-1908)
 - 2.3.1. De overnamepoging van 1895
 - 2.3.2. De overnamepoging van 1901
 - 2.3.3. De overnamecampagne vanaf 1906
3. De Belgische mondialisering
 - 3.1. Onderhandelingen met Frankrijk en Duitsland
 - 3.2. De eerste expansiegolf (1884-1895)
 - 3.3. De 'Belle Epoque' van de Belgische expansie (1895-1914)
 - 3.3.1. Het Belgische expansiestreven in China
4. Het 'imperialistische' karakter van de Belgische expansie in de wereld
 - 4.1. De kenmerken van het moderne imperialisme
 - 4.2. De Belgische economische belangen
 - 4.3. De bronnen van het Belgische imperialisme
 - 4.3.1. De rol van de Belgische diplomatie
 - 4.3.2. De specificiteit van Leopolds kolonialisme
 - 4.3.3. Het dynastieke karakter van het Belgische imperialisme
 - 4.3.4. Expansionisme en natievorming
 - 4.4. Het Belgische imperialisme en de nationale belangen van België

Hoofdstuk 8. Falende afschrikking, falend machtsevenwicht (1870-1914)

1. Diplomatieke luwte na 1870
 - 1.1. Het alarm van 1887
 - 1.1.1. Het oproer van 1886
 - 1.1.2. Nieuwe Frans-Duitse spanningen
 - 1.2. De ideologische oriëntaties van de Belgische diplomatie
2. België tussen Scylla en Charybdis (1905-1913)
 - 2.1. Van crisis tot crisis
 - 2.2. Een politiek van strikte afzijdigheid en isolationisme
 - 2.2.1. Twijfel tussen neutraliteit en alliantievorming
3. De spiraal van 1914
4. Algemene evaluatie (1870-1914)
 - 4.1. Herinterpretatie van de Belgische neutraliteit
 - 4.2. De actoren van de Belgische buitenlandse politiek

o0o

Deel 3

Een wereld zonder grootmacht (1914-1940)

Hoofdstuk 9. België in de Grote Oorlog (1914-1919)

1. Het buitenlands beleid tijdens de Grote Oorlog
 - 1.1. Het buitenlands beleid van Albert I
 - 1.1.1. Neutraliteit
 - 1.1.2. Vredesgesprekken met Duitsland
 - 1.1.3. Gebiedsuitbreiding
 - 1.2. Het buitenlands beleid van de regering
 - 1.2.1. De ideologische en binnenlandspolitieke bronnen van het annexionisme
 - 1.2.2. De economische argumentatie van het annexionisme
 - 1.2.3. De Belgische annexionistische campagne in Palestina
 - 1.3. Verzet tegen het annexionisme
 - 1.4. Structurele oriëntatie op bondgenootschappelijke relaties
 - 1.5. De aanloop naar de vredesconferentie
2. De Conferentie van Versailles
 - 2.1. De Belgische eisenbundel in Versailles
 - 2.2. Het Verdrag van Versailles
 - 2.2.1. De Belgische economische en financiële eisen
 - 2.2.2. De Belgische territoriale eisen
 - 2.2.3. De Belgische politieke eisen
3. Het buitenlands beleid na Versailles
 - 3.1. De organisatie van de diplomatie
 - 3.2. De Belgisch-Russische relaties na de Oktoberrevolutie

Hoofdstuk 10. Blokvorming in Europa (1919-1924)

1. Een Militair Akkoord als pasmunt voor een Economische Unie
 - 1.1. Frans-Belgisch Militair Akkoord
2. Een militaire bezetting in ruil voor begrotingsevenwicht
 - 2.1. Tweede Ruhrbezetting
 - 2.2. Het Frans-Belgisch handelsverdrag van mei 1923
3. Het resultaat van de Ruhrbezetting: een nieuwe economisch-diplomatieke oriëntatie ?

Hoofdstuk 11. Locarno en de multilateralisering van de diplomatie (1925-1933)

1. Afscheid van een exclusief bilateralisme
2. Internationale ontspanning
 - 2.1. De geest van Locarno en de Belgische veiligheidspolitiek
 - 2.2. De geest van Locarno en de monetaire belangen van België
 - 2.3. De geest van Locarno en de economische belangen van België
3. De economische wereldcrisis
4. Economische diplomatie in de hoogste versnelling

Hoofdstuk 12. De diplomatieke ommekeer van 1936

1. Loskoppeling van Frankrijk
 - 1.1. Mogelijke Belgische betrokkenheid bij een preventieve aanval op Duitsland
 - 1.2. Een Belgische neutraliteit in het voordeel van Duitsland
 - 1.3. Vuurproef voor de Volkenbond
 - 1.4. Ideologische verdeeldheid in België
 - 1.5. 'Los van Frankrijk'

2. Loskoppeling van de Volkenbond
 - 2.1. Wederbezetting van Rijnland
 - 2.2. Het Franse Volksfront
 - 2.3. De Spaanse burgeroorlog
3. De Belgische 'zelfstandigheidspolitiek'
4. Vrijwillige neutraliteit

Hoofdstuk 13. Van neutraliteit naar appeasement (1938-1940)

1. Duitse expansie
2. Toenadering tot Duitsland
3. Schemeroorlog
4. De militaire en ideologische capitulatie van de Belgische elite

Hoofdstuk 14. Algemene evaluatie (1914-1940)

1. Economische belangenbehartiging als primaire bedding
 - 1.1. Economische blokvorming: België als kleine grootmacht
 - 1.2. Economische multilateralisering en diplomatieke ontspanning
 - 1.3. *Appeasement* en oorlogsdreiging
2. De paradox van de veiligheidspolitiek
 - 2.1. Economische onafhankelijkheid, annexionisme en neutraliteit
 - 2.2. Het Frans-Belgisch Militair Akkoord en de nationalistische ideologie
 - 2.3. Neutraliteitspolitiek en de Nieuwe-Orde-ideologie
 - 2.4. *Appeasement* en de klassiek-liberale ideologie
3. De actoren van de buitenlandse politiek in het interbellum
 - 3.1. De wederzijdse autonomie van de politieke en de economische diplomatie

oOo

Deel 4

Een klein land in een bipolaire wereld **(1940-1985)**

Hoofdstuk 15. België in de tweede wereldoorlog (1940-1947)

1. Het buitenlands beleid tijdens de tweede wereldoorlog
 - 1.1. De uitschakeling van Leopold III als diplomatieke actor
 - 1.2. Reflecties over de vitale belangen van België
 - 1.2.1. De economische belangenbehartiging in de naoorlog
 - 1.2.2. De plaats van kleine staten in de naoorlogse wereldorde
 - 1.2.3. Regionale organisatie van Europa
 - 1.2.4. West-Europa onder Britse leiding
 - 1.2.5. Eerste bouwstenen van de naoorlogse wereldorde: Bretton Woods en de VN
3. Het buitenlands beleid tussen 1945 en 1947
 - 3.1. België en de positie van Duitsland in het naoorlogse Europa
 - 3.2. Onweerswolken op middellange termijn
 - 3.2.1. Economische vooruitzichten
 - 3.2.2. Binnenlandspolitieke vooruitzichten
 - 3.2.3. Intra-Europese vooruitzichten

- 3.3. De actoren van het buitenlands beleid bij het einde van de oorlog
 - 3.3.1. Continuïteit van het buitenlands beleid
 - 3.3.2. Europese politieke samenwerking als nieuw leidmotief

Hoofdstuk 16. De diplomatieke ommekeer van 1947

- 1. Wijzigend vijandbeeld
- 2. België en het Marshall-herstelplan
 - 2.1. Het misverstand Koude Oorlog
 - 2.2. De betekenis van het Marshall-herstelplan
 - 2.3. De Belgische reactie op het Marshallaanbod
 - 2.3.1. Het Marshallplan en de intra-Europese handel
 - 2.3.2. België en de Europese eenmaking
 - 2.3.3. De politieke voordelen van het Marshallplan voor België
 - 2.3.4. De langetermijnconsequenties van het Marshallplan voor België
- 3. De geboorte van een Atlantisch Europa
 - 3.1. Verdrag van Brussel
 - 3.2. De vorming van een West-Duitse staat
 - 3.3. Het Noord-Atlantisch Verdrag
- 4. Besluit

Hoofdstuk 17. Europese terughoudendheid (1950-1955)

- 1. Supranationale innovatie
 - 1.1. De Belgische reactie op het Schuman-Monnetvoorstel
- 2. Militaire ontsporing van de Europese constructie
 - 2.1. Deelname aan de Korea-oorlog
 - 2.2. De herbewapening van Duitsland
- 3. Supranationaliteit als ideologische inzet
 - 3.1. Supranationale terughoudendheid
 - 3.2. Een nieuwe langetermijntrend

Hoofdstuk 18. De bouwstenen van het Atlantische Europa (1955-1961)

- 1. Uiteenlopende doelstellingen achter het supranationale Europa
- 2. Het supranationale Europa als onderdeel van een Atlantische gemeenschap
- 3. Supranationalisme en de werking van de diplomatie

Hoofdstuk 19. Afrika tussen verzuim en crisis (1908-1965)

Hoofdstuk 20. De herontdekking van het Europees Europa (1961-1975)

- 1. De gaullistische uitdaging
 - 1.1. De as Parijs-Bonn als strategisch alternatief voor het Amerikaans leiderschap
 - 1.2. Atlantische versus Europese gemeenschap
 - 1.3. De gaullistische ontspanningspolitiek
 - 1.4. Het ontbrekend gaullistisch relais in België
- 2. De Belgische Oostpolitiek
 - 2.1. De Harmeloefening
 - 2.2. De Harmelpolitiek
 - 2.2.1. Het gaullisme en de voorrang van nationale initiatieven op collectief overleg

2.2.2. De 'europeanisering' van de *Ostpolitik* en de politieke detente

2.2.3. De koppeling van politieke en militaire detente

Hoofdstuk 21. Het herfsttij van het Atlantische Europa (1970-1985)

1. Wederzijdse twijfels en wantrouwen
2. Een Europese relance...
3. ... gevolgd door een Europese malaise
4. Verzanding van de Harmelpolitiek
5. Verbroken consensus
6. Van supranationalisme naar euro-federalisme
7. Ook het herfsttij van de Belgische diplomatie ?

Hoofdstuk 22. Algemene evaluatie (1940-1985)

1. Continuïteit in het buitenlands beleid na 1945
2. De wijzigende functie van de Europese constructie
3. De actoren van het naoorlogs buitenlands beleid
 - 3.1. De slinkende rol van de staat inzake commerciële en economische belangenbehartiging
 - 3.2. 'Verbinnenlandsing' van de buitenlandse politiek
 - 3.3. De federalisering van het buitenlands beleid

oOo

Deel 5

Ontmoeting met een multipolaire wereld van een nieuw type
(1985-2000)

Hoofdstuk 23. De kanteling van de wereld (1985-1991)

1. Naar een Europese monetaire unie – poging twee
2. Een hernieuwde Belgische Oostpolitiek
3. De eerste oorlog na de Koude Oorlog
4. Een Europese Politieke Unie

Hoofdstuk 24. De derde Afrikapolitiek (1965-2000)

1. Business as usual
2. Het einde van de politiek van onderaanneming
 - 2.1. Mensenrechten als nieuwe constante
 - 2.2. De ontdekking van de regionale dimensie
 - 2.3. 'Afrika voor de Afrikanen'
 - 2.4. Agenda voor een nieuwe dialoog
3. Het Belgische Afrikabeleid op kruissnelheid
4. Afrika en het Belgisch nationaal belang

Hoofdstuk 25. Europa en de vitale belangen van België (1993-2000)

1. Het nationaal economische belang achter Europa
2. Joegoslavië en het Belgisch veiligheidsbeleid
3. Europa, garant van de kleine landen

4. Het euro-federalisme

Hoofdstuk 26. De wereld in transitie en de wedergeboorte van de diplomatie (1985-2000)

1. Staatshervorming en buitenlands beleid
2. Draaischijf van het Belgisch Europabeleid
3. Buitenlandse Zaken: een huis in verbouwing

oOo

Algemeen besluit

Een vogelvlucht over 170 jaar buitenlands beleid in België
(1830-2000)

1. De vitale belangen van het land
 - 1.1. Welk vitaal economisch belang ?
 - 1.2. Welke politieke onafhankelijkheid ?
2. De determinanten van het buitenlands beleid
 - 2.1. De relatieve verwaarlozing van de veiligheid van het land
 - 2.2. De invloed van de binnenlandse politiek op het buitenlands beleid
 - 2.3. Ideologie en buitenlandse politiek
3. De grote discontinuïteiten in het Belgisch buitenlands beleid
 - 3.1. De Belgische deelname aan het koloniale imperialisme
 - 3.2. Supranationalisme als discontinuïteit
 - 3.2.1. De economische dimensie van het supranationalisme
 - 3.2.2. De politieke dimensie van het supranationalisme
4. De voorwaarden voor een succesrijk buitenlands beleid